

Inspektionspodden – Trygghet och studiero

Josefine Fälth (JF) [00:00:09]: När man pratar om trygghet och studier och i skolan, att det är en arbetsmiljö för samtliga som befinner sig i den byggnaden och att arbetsmiljön skapar de ju gärna tillsammans. Att man inte får, liksom, ta bort någon för att skapa arbetsmiljö för någon annan utan de är ju där gemensamt.

Agnes Gidlund (AG) [00:00:35]: Hej och välkommen till Inspektionspodden, en podcast från Skolinspektionen. Med den här podden vill vi ta upp intressanta ämnen och områden som vi har granskat och som har fått stor uppmärksamhet. Jag som leder det här samtalet heter Agnes Gidlund och är pressansvarig på Skolinspektionen. Med oss idag har vi också vår generaldirektör Helén Ängmo. Hej.

Helén Ängmo (HÄ) [00:01:01]: Hej.

AG [00:01:02]: Och i det här avsnittet så ska vi prata om trygghet och studiero. Ibland när man lyssnar på debatten så kan man ju tro att det är väldigt stökigt i skolan. Hur ser det ut egentligen, är det vi ska prata om idag och därför så har vi med oss Josefine Fälth som är förbundsordförande för Sveriges elevkårer. Hej.

JF [00:01:23]: Hej.

AG [00:01:25]: Och så har vi med oss Eva Hansson som är utredare på Skolinspektionen och som har granskat många skolor på just området. Hej Eva.

Eva Hansson (EH) [00:01:32]: Hej.

AG [00:01:35]: Då tänkte jag så här, Helén, att vi ska prata om trygghet och studiero och varför har vi en podd om detta? Varför är det här intressant att prata om?

HÄ [00:01:43]: Ja, det här är ju ett ämne som diskuteras hela tiden och vi på Skolinspektionen får många frågor också om när det gäller läget i skolan avseende trygghet och studiero. Hur illa är det, är det så allvarligt som media beskriver, vad ser vi, vad är det för exempel på ordningsproblem och stök, finns det skolor som också fungerar bra. Alltså, många sådana frågor kring det här ämnet har det funnits under hela min tid som Generaldirektör.

AG [00:02:13]: Men om vi börjar med att reda ut det här vad vi menar med trygghet och studiero och vad det innebär i praktiken, finns det någon skillnad på trygghet och studiero, Helén, eller är det alltid sammankopplat?

HÄ [00:02:26]: De här två begreppen hålls ofta ihop, men ibland har vi diskuterat på Skolinspektionen att man kanske också behöver hålla isär det ena från det andra därför att tryggheten handlar ju väldigt mycket om det generella värdegrundsarbetet som finns på en skola. Att man tillsammans med eleverna diskuterar vilka ordningsregler som ska finnas. Studieron, den är ju mer förknippad med hur det ser ut i klassrummet. Man pratar om att

studieron är ju väldigt kopplad till kvaliteten i undervisningen. Alltså, elever behöver få struktur, det behöver vara en stimulerande undervisning, man behöver förstå det som händer i klassrummet för att det ska bli god studiero och vi kan faktiskt se också att ibland så är skolan mer duktig på att jobba med trygghetsarbetet, men sämre när det gäller studiero så att i vissa lägen tror jag att man ska hålla isär det. Men det är klart, det är också väldigt mycket som förenar de här två sakerna.

AG [00:03:26]: Kan man se att det har blivit någon utveckling över tid? Har, liksom, debatten om det här svängt?

HÄ [00:03:36]: Det har ju varit en väldigt intensiv debatt de senaste åren, men jag tror som sagt över flera år att man har pratat mycket om trygghet och studiero. Det har kommit upp i flera politiska debatter och det är ju väldigt många både politiker, journalister, forskare som tycker till om det här, men om man tittar på de undersökningar som finns då, till exempel vår skolenkät, då kan man se att det faktiskt har varit ganska stabilt över tid ändå i hur elever och lärare upplever tryggheten i skolan. Det finns en liten försämring hos elever i årskurs nio. De tycker att det har blivit försämrat när det gäller tryggheten, men det är ändå ganska stabila tidsserier och vad jag uppfattar av Skolverkets undersökningar så ser det ungefär likadant ut och de har ju då mätt sedan 90-talet och framåt.

AG [00:04:23]: Har du mött någon skillnad Josefine, du som ändå pratar med många elever i din roll?

JF [00:04:29]: Absolut. Det är klart att den här frågan har ju blivit högaktuell, allra helst i debatten, men någonting som jag möter hela tiden av mina medlemmar och eleverna i Sverige, det är ju att trygghet och studiero är ju jätteviktigt för dem, men att man gärna pratar om att koppla bort deras påverkan på trygghet och studiero i skolan och att man drar alla över en och samma kam, kan man väl säga, när specifika fall får vara en symbol eller en bild av alla elever i Sverige. Det är väl en fråga som jag blir ganska upprörd kring, men också någonting som jag reagerar ganska starkt på för att elever vill ha trygghet, man vill känna sig trygg i skolan och man vill ha studiero i klassrummet, men att de i mångt och mycket används som en symbol för att få bort de problem som finns kopplat till den frågan.

AG [00:05:27]: Menar du då att man säger att eleverna är så bråkiga så de ska inte tycka till?

JF [00:05:33]: Exakt. Att man säger att elever inte ska få påverka ordningsregler längre eller att det någonstans ska vara de som är orsaken till att man inte längre upplever trygghet eller studiero i skolan medan jag kan se att det handlar om andra frågor som är grundläggande förebyggande, som är mer långsiktiga för den svenska skolan för att vi ska komma till bukt med de här problemen som eleverna upplever. Det är väl där man måste någonstans börja.

AG [00:06:05]: Eva, du som är ute på skolor och tittar på det här, vad är det vi ser när vi kommer ut på skolor? Vad är det vi bedömer när det gäller trygghet och studiero?

EH [00:06:15]: Till viss del så hänger det ju ihop, trygghet och studiero, och någonstans så kan man väl generellt säga att om man känner sig trygg som elev så är det lättare att det blir studiero. Men vi tittar ju på bägge delarna när vi kommer ut och när det gäller tryggheten,

då tittar vi på värdegrundsarbetet. Vi kan titta specifikt på hur ser raster ut, hur ser rastvårdsystem ut, hur har man pratat om likabehandling. Sådana saker. Även saker som kränkande behandling kommer ju in i det här. Hur har man på skolan ordnat med det i alla led. När det kommer till studiero, då handlar det ju mer, som Helén säger, om mer konkret klassrumsarbete. Vad gör läraren, vilket ledarskap finns det, vilka strukturer finns det. Rent konkret, vad står det på tavlan och hur tar man emot eleverna när de kommer in. Vad har läraren gjort för förebyggande åtgärder, finns det en differentiering, finns det en variation i lektionen så att den hålls igång och så att alla har någonting att göra. Det tittar vi på. Sedan tittar vi också på vad läraren gör när det verkligen händer någonting då. Vad gör läraren för disciplinära åtgärder, vad kan man använda för att få stopp på det här stöket.

AG [00:07:49]: Men om man nu skulle backa lite eller göra en överflygning, hur ser det ut i svensk skola när det gäller trygghet och studiero Helén? Vi tittar ju ganska mycket på det här så vad har vi sett för någonting?

HÄ [00:08:02]: Ja, bilden är väldigt varierad. Vi kan ju se att det är många skolor där det ändå ser bra ut och man lyckats skapa trygghet och studiero, men det finns ju också en del skolor där det absolut inte ser ut så och då kan det ju vara väldigt allvarligt, det vi ser. Då kan det handla om verkligen rejält stök, mycket konflikter, att det är väldigt högljutt i klassrummen, att elever inte känner att de kan gå tryggt över skolgårdarna. Omklädningsrum är sådana lokaler där man känner stor otrygghet. Just den här variationen, det är inte likvärdigt. Det tycker jag är vår övergripande bild. Sedan kan man ju se då på elevundersökningarna, hur eleverna uppfattar det, så är det ju ändå så att majoriteten anser att de är trygga. Majoriteten anser också att de har studiero, men det är ändå så att den här gruppen som anser att de inte har studiero är ungefär en tredjedel av eleverna och det är klart att det är ju en väldigt stor grupp. En annan sak jag vill peka på också är när vi tittar på enkäterna och tittar på mönster på olika skolor så är det nu så att vi har samkört elevsvaren med det här man kallar för Delmos segregationsbarometer. Det vill säga tittat på skolor då som är socioekonomiskt utsatta eller ligger i socioekonomiskt utsatta områden och då kan vi säga att de eleverna svarar mycket mer negativt så vi har också ett sådant mönster, att där det finns boendesegregation till exempel, när det finns tuffa förutsättningar av olika slag ser det sämre ut med hur man upplever skolan och det är ju naturligtvis inte bra. Så att de här varierade mönstren är oroande tycker vi.

AG [00:09:49]: Och Eva, du som har varit ute i skolorna då, kan du ge några exempel på hur det ser ut när det inte fungerar?

EH [00:09:56]: När det inte fungerar, då kan det finnas elever som mitt i en lektion säger "jag har så ont i huvudet för att det är så stökigt runt omkring mig." Det kan vara många elever, det kan vara fem, sex, sju, åtta i en klass på 25-30 stycken som går omkring, som går in och ut ur klassrummet, som svarar emot med ett språkbruk som inte är varken relevant eller lämpligt. Men det handlar inte bara om det utan det handlar också om vilka förutsättningar som läraren då kan skapa så att är det till exempel ett icke-aktivt lärarskap, då kan det ju bli stökigt för att Helén och Agnes inte vet vad ni ska göra eller ni får ingen stöttning eller ni har inte fått någon guidning i det ni ska göra och då kan det bli stökigt utav det. Då kanske ni börjar prata med varandra, ni kastar sudd.

AG [00:10:57]: Och när det funkar då? Hur ser det ut då?

EH [00:11:00]: Då är det kanske en lärare som står glad och nöjd på morgonen och tar emot eleverna och säger hej, tittar dem i ögonen. På tavlan så står dagens planering, veckans planering finns också. Kanske finns det en klocka som anger hur lång tid man ska arbeta med olika saker. Om jag sitter och observerar så ser jag att läraren vet exakt vilka två personer som behöver den differentieringen och vilka som behöver den differentieringen. Läraren kan upprätthålla ett ramverk och hålla det konsekvent över tid och är också konsekvent i de åtgärderna som sedan då tas. Om ni börjar stöka, Helén och Agnes, så vet läraren vad man ska göra.

AG [00:11:52]: Ja, det är ju bra. Kan det finnas studiero fast det saknas trygghet? Och tvärtom; kan det finns trygghet, men det är otroligt mycket stök på lektionerna?

EH [00:12:08]: Ja, man kan se det, men då är det för att elever lyckas skapa en studierobubbla och det är inte så trevligt att se för det är inte studiero och tryggt i hela klassrummet då, men det finns elever som av någon slags självbevaringsdrift så säger de "ja, vi stänger av och så kan vi göra det som läraren har sagt till oss att vi ska göra."

AG [00:12:36]: Josefine, jag tänker om det finns skillnader på vad ni hör att pojkar och flickor säger till er om just det här med trygghet och studiero?

JF [00:12:45]: Absolut, men jag skulle säga att grundorsakerna är ofta desamma. Alltså, att man pratar om tillitsfulla relationer med sina lärare, strukturerade och varierade lektioner, vad som händer i korridorerna. Det är saker som är återkommande oberoende kön, men jag skulle säga att tjejer pratar mer om frågan om trakasserier, kränkningar och så vidare, och att vi också kan se i undersökningar som vi gör att det tenderar ganska mycket till att tjejer pratar om att det är pojkar som stökar och att man vill att läraren ska ingripa mer från tjejers håll, medan killarna pratar om andra frågor. Men det grundläggande handlar om tillitsfulla relationer och det tror jag att man återkommer till oavsett vem man pratar med.

AG [00:13:38]: Oavsett vem man är. Ja, precis. Vad säger du Helén, har vi sett några skillnader i vad pojkar och flickor säger?

HÄ [00:13:45]: Ja, utifrån enkätsvaren så är det tydligt att tjejerna har en större negativ upplevelse av tryggheten. Vi kan också se när vi varit ute på våra besök och tittat i flera skolor att flickor drabbas mer av hårda jargonger, av sexistiska uttryck, väldigt tufft språkbruk. Flickor som är mer rädda i omklädningsrum, skolgårdar och även i klassrummen, i korridorerna så att det finns ju, ser vi, en jämställdhetsaspekt i det här med trygghetsarbetet och det här är väldigt upprörande tycker jag många gånger att se, hur flickor faktiskt kan drabbas. Det betyder inte att pojkar inte också kan drabbas och när de gör det så är de naturligtvis också väldigt utsatta, men det finns ett mönster, tycker jag, där man ser att flickorna många gånger får en sämre skolupplevelse när det gäller trygghet. Vi har också tittat på kopplingen mellan jämställdhet och trygghet och det är ju helt klart att jobbar man inte med attityder, att man jobbar med att förstå de här jämställdhetsperspektiven, då kan det även drabba tryggheten.

JF [00:15:00]: Jag tror att någonting som— det är de här delarna som gör mig orolig när man pratar om just trygghet och studiero, att man vill i mångt och mycket tysta eleverna också från politikens håll. Att man pratar om det, att man vill ta bort elevers möjlighet att påverka ordningsregler och så vidare. Man glömmer bort den här gruppen då som ofta är tjejer, som är utsatta av kränkningar och trakasserier, som också är någonting som är jätteviktigt att arbeta med och som också tystar eleverna på ett sätt och som är jätteallvarligt, vill jag säga. Skapar vi en tysthetskultur bland elever beroende på stök och sådana frågor, då skapar vi också en tysthetskultur gällande kränkningar och trakasserier och det är ett steg som jag inte vill att vi ska ta för att det är ett steg tillbaka i den svenska skolan skulle jag säga.

EH [00:15:57]: Ja, då skulle jag vilja fortsätta för att vi får inte heller glömma pojkarnas röst. Då skulle vi kunna se pojkarna som att de är rösten som bara stökar, men vad ligger bakom stöket då? Vi måste ju lyssna på de också så det handlar verkligen om hela skolans arbete. Hela organisationens arbete. Från huvudmannen ner till eleven och precis som du säger så får vi inte tappa eleven i detta. Det är ju deras arbetsmiljö. Det är de som vet hur de vill ha det.

AG [00:16:29]: Ville du lägga till någonting Helén?

HÄ [00:16:30]: Ja. Med detta sagt då att flickorna många gånger har en sämre upplevelse av trygghet så håller jag helt med om också att vi måste också se gruppen pojkar här. Att här finns det också normer som påverkar. Det kan ju vara traditionellt maskulina normer om att man kanske biter ihop och man pratar inte så mycket och det gäller att vara tuff och stark trots att man kanske är utsatt av kränkningar eller jargonger så att det gäller att ha det här kritiska förhållningssättet och försöka förstå olika gruppers behov här av god trygghet i skolan så att vi får inte glömma den ena gruppen bara för att vi pratar om att en annan grupp sticker ut i sådana här undersökningar så det är viktigt för alla.

JF [00:17:16]: Precis, och där kommer också de tillitsfulla relationerna in. Vad är det som ligger bakom att man gör något utspel i klassrummet? Det är ju oftast något grundläggande bakom som en relation med ens lärare kan möjliggöra att läraren då också kan se vad som är orsaken och som man kan förebygga innan det händer någonting.

AG [00:17:39]: Och det är ju väldigt intressant, just det här med tillitsfulla relationer för Eva, du nämnde ju det här med värdegrundsarbetet. Kan man koppla ihop det här med trygghet och studiero till värdegrundsarbetet?

EH [00:17:50]: Ja. Alltså, säg så här att du som ett läraruppdrag har att du ska ta hand om en klass som har varit jättestökig. Du får den klassen. Då börjar du ju med att bygga relationerna. För det första börjar du med att kolla på skolan, vad det står i likabehandlingsplanen, vad det finns för kvalitetsrapporter, vad har vi att bygga på här, vad finns det för någon slags gemensam grund att stå på. Och sedan håller vi på med relationer, kanske i flera månader, innan någon börjar förstå att vi också kunnat. Det gäller ju att hitta vad är du bra på, vad är du bra på, vad är du bra på och sedan är det ju gruppen tillsammans som blir bra på någonting. Svarade jag på din fråga nu egentligen? Jag vet inte.

AG [00:18:37]: Jag hoppas det. Nej, men jag tänkte också på det här– för Helén, du var inne på att det ser olika ut på olika skolor. Kan det även se olika ut inom en skola eller har man bra studiero så har man bra studiero? Jag tänker också kopplat till relationer. Man har ju olika relationer med olika lärare. Kan det vara stökigt i ett klassrum och bra i ett annat på samma skola?

EH [00:19:00]: Ja, det kan det och då skulle jag vilja säga att i nästan alla fall så beror det på att det finns inte den här gemensamma synen på arbetet. Man har ingen plan för hur man ska jobba med studieron, man har ingen plan för hur man ska jobba med värdegrunden. Man gör inte samma. Det finns ingen arena framför allt att prata om det här. Det brukar vi fråga lärare, "vad har ni för arena? Vad har ni för forum att prata om de här frågorna?" "Nej, det har vi kanske inte. Det får vi reda i arbetslaget", kanske de säger. "Vad har rektor för roll?" "Nej, rektor kanske inte bryr sig jättemycket."

AG [00:19:44]: Ja. Helén?

HÄ [00:19:44]: Jag ska lägga till där också att i en studie som vi gjorde så såg vi just det här som du berättar om nu Eva, att det som var anledningen till att arbetet med studiero många gånger bedömdes sämre än arbetet med trygghet är att när det gäller trygghetsarbetet, då var det mer självklart att alla lärare skulle jobba tillsammans, men när det gäller studiero så blev det väldigt mycket ett ensamarbete för varje lärare och det var ju därför det också kunde vara så att det kanske var bra i vissa klassrum, men inte i ett annat.

AG [00:20:15]: Men vad menar vi med studiero? Är det att man ska sitta tysta i sina bänkar och lyssna på läraren som står där framme och pratar? Josefine, vad säger du?

JF [00:20:23]: Nej, men det är det inte i alla fall för är det helt knäpptyst i klassrummet och det är så att eleverna inte ens vågar räcka upp handen, då råder det varken trygghet eller studiero i klassrummet. Jag skulle säga att studiero är när alla elever på något sätt får möjligheten att ta till den kunskapen som läraren förmedlar, men också har respekt gentemot sina klasskamrater.

AG [00:20:46]: Eva, vad säger du? När vi tittar på det här, vad är studiero? Är det att man sitter tyst?

EH [00:20:51]: Nej, jag håller med dig om att det är inte det. Jag kan gilla den definitionen som nu finns i skollagen när det gäller studiero, att man ska kunna koncentrera sig på undervisningen. Man ska kunna koncentrera sig på det arbete som ska göras. Jag kan ta ett färskt exempel från någon vecka sedan när jag var ute. Då får ni tänka er att man kommer in i ett klassrum där eleverna sitter i rader, alldeles tysta. Det tar 40 minuter innan läraren uppmärksammar två stycken som inte gör överhuvudtaget någonting. Jag kan inte påstå att det var studiero för dem. De visste inte vad de skulle göra, de kunde inte starta. Det är det ena klassrummet. Det andra klassrummet är en slöjdsal där det är full aktivitet. Läraren har stenkoll på vem som behöver den hjälpen och den som behöver det och hur långt de har kommit och de har hörlurar i och de har lite musik på och det är absolut studiero och hög koncentration och hög aktivitet. Alla kan koncentrera sig på det de ska göra.

AG [00:21:59]: Helén, hur mycket ska man som lärare behöva lägga ner tid– är inte själva tanken att man ska undervisa? Hur mycket tid ska man behöva lägga på just det här med studiero och trygghet och sådant?

HÄ [00:22:11]: Ja, men det går ju i vartannat därför att med en god undervisning och just när en lärare planerar väl precis vad som ska hända för lektionen, det är ju då det skapar studiero också. Det är ju då det blir koncentration. När vi ser snarare de här problematiska fallen, då kanske det är så att man inte har planerat ordentligt. Det kanske då går åt fem till tio minuter först för att skapa lugn. Det kanske också är så att läraren avslutar lektionen alltför tidigt för att många elever behöver slänta ut om de inte har tillräckligt att göra, så just det här att verkligen strukturera sin lektion, se till att tiden fylls hela tiden med stimulerande uppgifter är ju sådant som skapar studiero så jag tycker det hör ihop, eller vi ser att det hör ihop.

AG [00:23:00]: Josefine, du har varit inne lite på det här, men vad säger eleverna själva om det här med trygghet och studiero? Vad tycker de är det viktiga?

JF [00:23:08]: Ja, men trygghet och studiero är någonting som återkommer till mig hela tiden som en av de absolut viktigaste frågorna och då så pratar ju eleverna om de långsiktiga, förebyggande insatserna. Att man glömmer bort de i många fall. Man pratar om lärare med tillitsfulla relationer som har lagt energi på sina elever, man pratar om mindre antal elever i klassrummen för man upplever att man får inte tid med sin lärare, man pratar om strukturerad undervisning och varierad undervisning. Så att det är många aspekter som vägs in, men man pratar också om arbetsmiljön i allmänhet. Att man får påverka den för att känna att man är trygg, men också att man känner att man har studiero i klassrummet. Men en återkommande fråga är alltid läraren och att läraren ska ha förutsättningar att förebygga och också planera sin undervisning som de i många fall inte har.

AG [00:24:03]: Och Helén, hur får de rätt förutsättningar då? Vad säger du är det viktigaste där?

HÄ [00:24:06]: Här är det ju jätteviktigt med rektors arbete, att man ger lärare förutsättningar att få planera och verkligen få tänka ut hur lektionerna ska vara utformade. Hur de också kan förnya sin undervisning. Sedan är det ju också rektors roll att se till att lärare samverkar, att de har kollegialt utbyte som vi brukar kalla det för, för det berikar ju också deras lektioner som kommer eleverna till godo i slutändan så klart, så att rektorns arbete är synnerligen viktigt också när det gäller att skapa trygghet och studiero för då får lärare bra förutsättningar. Även det här generella då värdegrundsarbetet, trygghetsarbetet med en aktiv rektor som har blick för det så kan det hända väldigt mycket bra på en skola.

AG [00:24:53]: Kan det behövas stöd även från den som driver skolan? Jag tänker att rektor har ju väldigt många grejer att hålla reda på. Vad kan man få för stöd från den som driver skolan?

HÄ [00:25:06]: Då är det ju huvudmannens arbete då och huvudmannen ska ju följa upp trygghet och studiero så det är ju en del i vad huvudmannen ska intressera sig för och inte kanske enbart säga "det här lägger inte vi oss i för det här tycker vi är en fråga för skolan.

Det är bara rektorn som självständigt får planera för det", och det är ju förvisso bra att huvudmän har respekt för att rektors roll är den den är och att rektor har ett stort eget ansvar, men det är ju så också att rektorn behöver ju dialog med sin huvudman, få berätta om hur det ser ut med tryggheten och studieron och om det då inte är bra så behöver man hjälp av huvudmannen. Att få kanske mer resurser, att få stöd, att få tillfälliga satsningar på skolan för att skapa en bättre miljö. Jag skulle också vilja säga att i de här allvarliga fallen när vi ser att det är riktigt illa på en skola, tryggheten är verkligen allvarligt hotad eller utsatt, då är det ju särskilt viktigt att huvudmannen går in och gör insatser för rektorn kan inte hamna i att bli alltför ensam här. Alltså, en rektor kan inte ensam så för likvärdigheten brukar ju vi säga för då tror jag i de lägena att... för att vända en skola så behöver man ju titta på väldigt mycket. Man behöver kanske titta just på hur många utbildade lärare finns det där, kan huvudmannen hjälpa till och stödja så att en sådan skola får ännu mer behöriga, erfarna, utbildade lärare. Behövs det mer skolpsykologer, behövs det mer skolkuratorer. Just i de här allvarliga situationerna så tror jag huvudmannens roll är synnerligen viktig.

AG [00:26:44]: Josefine, på vilket sätt ska eleverna få vara med och påverka? Du som brinner för eleverna.

JF [00:26:52]: Ja, men på flera sätt, men någonting som vi kan se och jag tror att ni också håller med mig om, det är ju att på de skolor där det råder trygghet men också att man har en god studiero, där har man ofta ett väldigt bra samarbete med eleverna och man har en god elevdelaktighet. Det är ju nämligen så att elever, brukar jag prata om, ska ses som en resurs för att man också ska komma, liksom, att främja de här frågorna för att har man med sig eleverna i arbetet så kommer man väldigt långt, men gör man så att man inte har med sig dem och väljer att aktivt prioritera bort elevrösten så är det väldigt svårt att också skapa en trygghet och en studiero som ändå eleverna någonstans ska uppleva och utvärdera. Så att elever som är delaktiga med att ta fram ordningsregler, men också få möjligheten att vädra sina upplevelser kring skolan, det är ju helt avgörande för de är ju experter på sin arbetsmiljö på samma sätt som vilken vuxen som helst är expert på sin arbetsmiljö, på sin arbetsplats. Elever behöver vara med när ordningsregler beslutas om på skolorna, men också i det systematiska arbetet hela tiden.

AG [00:28:01]: Om man ska titta på vad Skolinspektionen bidrar med, vad gör vi för skillnad för eleverna när det gäller trygghet och studiero Helén?

HÄ [00:28:08]: Ja, men vi gör skillnad varje dag skulle jag vilja säga när inspektörerna är ute därför att det som händer när de är på skolorna, det är ju att man ser skolor där det då inte fungerar väl och genom att vi uppmärksammar det och kan rikta kritik så blir det ju också så att skolan måste ju rätta sig efter det vi ser och efter det vi säger. Man kan säga att i 90% av fallen så blir det också förbättringar när vi har riktat kritik mot en skola, så bara det att en skola lyfter sig efter vi har granskat är ju att vi bidrar. Då ser man ju att vi bidrar och jag skulle vilja säga att man pratar också många gånger om det här att det blev en rejäl synvända på en skola när Skolinspektionen var där. Det vill säga att först kanske man var väldigt nervös för vårt besök. Man tyckte det var jobbigt. "Ska det komma inspektion nu?", men sedan efteråt så har vi också hört mycket tacksamhet och att det faktiskt lett till en annan diskussion, ett annat samarbete på skolan. En annan sak som jag skulle vilja peka på när det gäller det här att vi gör nytta, det är ju också att de skolorna som vi inte går ut och

granskar lär sig också därför att vi skriver ju om det vi ser. Vi skriver rapporter och vi försöker sprida kunskap om trygghet och studiero. Det är ju ett annat sätt för oss att göra nytta även för alla skolor.

AG [00:29:26]: Och vi har ju den här podden nu också där vi pratar om det här, så det är ett sätt.

HÄ [00:29:29]: Ja, också ett sätt att sprida nytta. Göra nytta.

AG [00:29:33]: Om ni nu lite kort ska få önska vad vi behöver jobba med i framtiden för att det ska bli bra med trygghet och studiero på skolorna, att det ska bli likvärdigt... Eva, vad säger du då?

EH [00:29:46]: Jag gillar ju det här systematiska. Det här där man genomlyser från huvudmannen ner till årskurs 1. Hur har Kalle eller Lisa det i klassrummet. Systematiken att hålla i. Skolutveckling tar tid. Man måste få lov att misslyckas. Jobba med de här råden, som du säger Josefine. Låt elevrådet vara något annat än att få önska en annan mat i matsalen. Det är också viktigt, men gör elevrådet och den demokratiska processen till något som är viktigt. Man vill ha det på sitt CV som elev att man har varit med i elevrådet. Då blir det viktigt. Någon slags seriositet i det hela och så jobba tillsammans.

AG [00:30:34]: Josefine, vad tänker du är viktigt framåt?

JF [00:30:37]: Ja, men först och främst så måste man prata om långsiktigheten. Att vi inte kan prata om de här kortsiktiga problemen. Man pratar om mobilförbud och man pratar hur man kan stjälpas alla möjligheter egentligen. Det jag vill prata om är ju hur vi får fler lärare, hur vi ökar samarbetet mellan lärare, specialpedagoger, elevhälsan i stort, BUP, socialtjänst, hela den biten. Det är systematiskt arbete, men också att det systematiska arbetet fungerar då från huvudman ner till elev och ska det fungera hela vägen ner till eleverna, då måste eleverna med på resan och då är kårerna och elevråden helt avgörande för att vi ska kunna förebygga och faktiskt ha en skola i världsklass oavsett var i landet man befinner sig för elever som vill påverka, det är någonting man ska ta tillvara på. De vill inte få förslag på tre olika förslag som rektorn redan har tagit fram och sedan rösta om det utan de vill vara med i det förebyggande arbetet från scratch vill jag säga.

AG [00:31:37]: Och Helén, vad säger du?

HÄ [00:31:40]: Jag tycker det är väldigt viktigt att skolor där det har varit upprepade fall av otrygghet, att man verkligen synar arbetet med att rekrytera lärare dit och få stabilitet hos personalen på den skolan för vi vet ju att många av de välutbildade, erfarna lärarna går inte till skolor i till exempel utsatta områden eller skolor som har haft långvarigt svaga kunskapsresultat så att jag tror att det är väldigt viktigt att titta där. Att det inte blir den orättvisan, om man säger så. Den olikvärdigheten i tillgång till lärare. Sedan tror jag också det är väldigt viktigt framåt att syna de här jargongerna, att ha fortsatt väldigt mycket uppmärksamhet på de här tuffa orden och jargongerna och språkbruket så att det inte blir så heller att det blir ett klimat där man tillåter mer och mer, man blir lite teflonartad kanske och inte tycker att

det här är så allvarligt längre. Jag tror uppsikten också på språket i det här trygghetsarbetet är väldigt viktigt framåt.

AG [00:32:39]: När rektor hela tiden byts ut, hur jobbar man med långsiktighet då? Har du någon tanke om det Josefine?

JF [00:32:48]: Jag tror att det handlar om vad man etablerar på den skolan som rektorn är på för jag gillar att prata om att det ska inte bero på vem som är rektor eller vem som är lärare eller— oavsett var man är i samhället, att det inte ska bero på... till exempel mig. Vem blir min efterträdare? Samma frågor ska pratas av denna person. Det handlar om hur man jobbar på den särskilda skolan oavsett om man byter rektor eller inte, samtidigt som man någonstans också ju behöver ta tag i det problemet, att rektor faktiskt byter skola väldigt ofta. Vad är grundorsaken till det och hur skapar man också en trygg situation för rektorn att stanna kvar på en skola. Jobbar man systematiskt skulle jag säga att det spelar ingen roll vem som är rektor även om jag önskar att man verkligen har samma rektor under en längre period.

AG [00:33:40]: Vad säger du Helén? Vill du lägga till någonting där?

HÄ [00:33:41]: Ja. Mycket klokt har sagts, men det gäller ju verkligen också att försöka analysera varför rektorerna flyttar på sig. Vi gjorde ju en granskning för ett tag sedan om 28 skolor som hade haft långvarigt svaga kunskapsresultat, det vill säga att över tio års tid så hade inte kunskapsresultaten förbättrats och då visade det sig att på flera av de här skolorna så hade det alltså under tio år varit sju till åtta rektorsbyten, det vill säga nästan varje år eller ett och ett halvt år mellan bytena. Då behöver man ju ta sig en rejäl funderare på vad det är som orsakar det här och analysera det och sedan utifrån det då fundera på vad vi kan göra för att stabilisera läget på de här skolorna. Det vi märkte var att det hade man inte. Man oroade sig så klart över att rektorerna bytte jobb och att de försvann snabbt, men man hade faktiskt inte fördjupat sig i varför.

JF [00:34:31]: Verkligen, och sedan vill jag lägga till också att när man pratar om trygghet och studiero i skolan, att det är en arbetsmiljö för samtliga som befinner sig i den byggnaden och att arbetsmiljön skapar de ju gärna tillsammans. Att man inte får ta bort någon för att skapa arbetsmiljö för någon annan, utan de är ju där gemensamt och arbetsmiljön som de upplever är gemensam så alla behöver ju vara med och skapa den.

EH [00:34:58]: Hela personalen.

JF [00:34:59]: Ja, verkligen.

EH [00:35:00]: Vaktmästare och de som är i köket och... alla.

AG [00:35:04]: Yes. Det får bli slutorden. Det blir, liksom, det här med systematik. Det är väl det som jag har hört, att gå uppifrån och ner och att alla ska vara med. Då är det dags att runda av det här avsnittet och den som vill veta mer om Skolinspektionens arbete går in på skolinspektionen.se och där finns det också rapporter om det här med trygghet och studiero som man kan läsa. Idag så har du hört utredare Eva Hansson och förbundsordförande

Josefine Fälth och Skolinspektionens generaldirektör Helén Ängmo. Jag heter Agnes Gidlund.
Tack för att du lyssnade.